

розуміння місця дитини у суспільному житті. Незвичайними є обставини хрещення майбутнього святого – він отримує ім'я Феодосія, оскільки священник, який його хрестив, провидів, що він захоче з молодих літ присвятити себе Богу. Феодосій у дитинстві ходив щоденно до церкви Божої, й слухав Святе Письмо з великою увагою. Натомість не грався з дітьми, і носив стару одягу, оскільки «за краще мав бути, ніби один із убогих». І, до того, просив своїх батьків, аби веліли віддати його одному з учителів навчатися Божественних книг, що й було зроблено. І скоро вивчив усе Божественне письмо так, аж усі дивувалися премудрості та розуму дитини й швидкості, з якою він навчався.

Житіє Феодосія Печерського містить ще декілька важливих для філософії правового статусу дитини моментів. По-перше, автор Житія декілька разів підкреслює смиренність Феодосія. Зазначимо, що покірність та слухняність дитини розглядались на Русі як найбільш бажані властивості дитини (звідси – поширеність і в Росії, і в Україні прізвища Смирнов, яке походить від нехристиянського імені «Смирной» – тихий, покірний). Значимо, що у тому ж Києво-Печерському патерику є декілька сюжетів про вирішення батьками долі дитини без будь-якого врахування її бажань: наприклад, саме так святий Алімпій був у дитинстві відданий батьками до навчання іконопису (Патерик Києво-Печерський. – Слово 34). Феодосій змальований у Житті як виключно покірний дитина. «А хто опише його покірність та послух під час навчання свого, не лише перед учителем своїм, а й перед усіма, хто вчився з ним?» – ставить автор Житія риторичне запитання. Феодосій не просто смиренно, але й з радістю носив вериги, зносив насміхання з боку однолітків та побиття з боку своїх батьків, які карали його за непослух. По-друге, автор Житія описує прямо протилежну рису свого героя – неслухняність і повністю її виправдовує, оскільки неслухняність стосувалася Божественного покликання Феодосія – він хотів присвятити своє життя служінню Богіві, а його батьки, особливо мати, цьому суперечили.

Отже, філософсько-правове осягнення дитинства та місця дитини у суспільно-правовому житті Київської Русі було теологічним та патерналістським за своїм характером. Дитинство розглядалось крізь призму майбутньої відповідності людини Божому покликанню, що відповідало візантійській філософсько-правовій традиції.

Хажинський Р. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри теорії держави та права*

ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ СОМАТИЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Протягом століть права людини мали виключно соціальний вимір – це були юридично закріплені можливості людини діяти або відмовитись від дій в межах свого соціального оточення. Юридично людина не була

тілесною – вона була сукупністю прав, обов'язків, відповідальностей. І лише сьогодні права людини виявилися «оберненими» на її тіло, а саме тіло уперше з часів Ренесансу стало сприйматися як цінність. Права на тілесну, фізичну свободу, яка виражається в праві особистості розпоряджатися своїм тілом на свій розсуд прийнято називати соматичними правами (Крусс В. И. Личностные («соматические») права человека в конституционном и философско-правовом измерении: к постановке проблемы / В. И. Крусс // Государство и право. – 2000. – № 10. – С. 43-50).

У всі часи реалізація права на штучне переривання вагітності (аборт), дуже особистого соматичного права людини, яке перш за все безумовно стосується жінки, було і залишається дуже дискусійним. Існує дуже багато як прихильників, так і ярих супротивників реалізації цього права. Погляди людей на користування цим правом формується виходячи з рівня їх культури, обізнаності з цим питанням, релігійності та сповідання певної релігії, перебування у ситуації, в якій кінцевим результатом повставав вибір щодо реалізації цього права. Цей різновид соматичного права розглядають з боку моралі, релігії, права.

Проблема правового регулювання штучного переривання вагітності у історично-правовому плані відзначається неоднозначністю підходів. Так в СРСР це питання регулювалось у різний час по-різному. 27 червня 1936 р. була прийнята Постанова ВЦВК та РНК СРСР «Про заборону абортів, збільшення матеріальної допомоги вагітним, державної допомоги багатодітним сім'ям, про розширення мережі пологових будинків, дитячих ясел і садів, посилення покарання за не виплату аліментів, а також деяких змін у законодавстві щодо розлучень». Аборти дозволялися лише у виняткових випадках, коли продовження вагітності загрожувало життю вагітної жінки або могло завдати шкоди її здоров'ю, а також у випадках захворювання батьків тяжкими спадковими хворобами.

23 листопада 1955 року був затверджений Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про скасування заборони абортів». Цей указ мав на меті запобігти шкоді, завданій абортom, здійсненим за межами медичних закладів. Провадження абортів за діючими тоді правилами заборонялось лише у випадках, коли вагітність перевищувала 12 тижнів. 31 грудня 1987 р. Міністерство охорони здоров'я СРСР затвердило «Інструкцію про порядок провадження операції штучного переривання вагітності за немедичними показаннями». Цей документ дозволяв за бажанням жінки переривати вагітність при великому строку, якщо документально були підтверджені такі обставини, як розлучення під час вагітності, багатодітність (більше 5 дітей) та ін.

Операція зі штучного переривання вагітності за чинним законодавством України може здійснюватися за бажанням жінки, якщо вагітність не перевищує дванадцяти тижнів. Пункт другий ч.6 ст. 281 ЦК України має відсильний характер, зазначаючи, що штучне переривання вагітності

може бути проведене при вагітності від 12 до 28 тижнів у випадках, встановлених законодавством. Перелік обставин, що дозволяють переривання вагітності після 12 тижнів вагітності за медичними та соціальними показаннями, встановлюється законодавством. У ст. 50 Основ законодавства України про охорону здоров'я (добровільне штучне переривання вагітності) вказано право жінки за її бажанням провести операцію штучного переривання вагітності у акредитованих закладах охорони здоров'я при вагітності строком не більше як 12 тижнів. У частині 2 цієї статті міститься також відсылна норма, за якою аборт при вагітності від 12 до 28 тижнів за соціальними та медичними показаннями може бути зроблено в окремих випадках і в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України. Перелік згаданих медичних та соціальних показань, за наявності яких може бути проведено операцію штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів, визначено Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів» від 12 листопада 1993 р. № 926. Особливістю цієї постанови є те, що у підзаконному нормативно-правовому акті містяться правові норми, які відкривають шлях розширення переліку обставин, за якими дозволено проводити аборт. Так, штучне переривання вагітності (як це зазначено у пункті 5 Постанови), може проводитись і за наявності у вагітної жінки інших захворювань, не зазначених у затвердженому постановою переліку, але за яких продовження вагітності та пологи становлять загрозу для здоров'я або життя вагітної, а також інших, не обумовлених переліком, соціальних показань, визнаних поважними для вагітної, на підставі дозволу постійно діючої комісії (Пунда О. О. Правове регулювання штучного переривання вагітності в Україні: цивільний та кримінально-правовий аспекти / О. О. Пунда, О. О. Гуменна О. О. // Життя і право. – 2005. – № 1(13). – С. 36-42).

В сучасній Україні, світській державі, де церква (сукупність усіх релігій та вірувань) відділена від держави певні політичні сили знову ставлять питання про заборону абортів шляхом внесення до Верховної Ради України законопроекту. Так, група народних депутатів України 05.04.2013 року зареєструвала законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо заборони штучного переривання вагітності (абортів)). Метою цього законопроекту, як зазначено у пояснювальній записці є заборона штучного переривання вагітності, окрім випадків, встановлених чинним законодавством України. Пропонується внести зміни до ст. 269 Цивільного кодексу України дуже суперечливе твердження, навколо якого йдуть постійні дискусії, щодо визнання право на життя дитини, яка зачата, але ще не народжена, тобто ембріону на будь-якій стадії його розвитку. Також пропонується багато новел, які суттєво звужують, а в деяких випадках порушують право жінки на реалізацію такого чутливого сома-тичного права, як право на штучне переривання вагітності (аборт).

Законопроект позбавлений будь-якої логіки, тому що в пояснювальній записці автори стверджують, що кількість абортів зменшується, але роблять акцент, що цей фактор суттєво впливає на демографічну ситуацію в країні. Ще хотілося звернути уваги щодо актуальності законопроекту, дійсно підняти питання у суспільстві щодо репродуктивної здоров'я людей в Україні, розглянути які фактори на це впливають та яким чином можна допомогти людям уникнути погіршення їх репродуктивного здоров'я – це на наш погляд головна актуальність повинна була бути навіть у такого хибного законопроекту. Натомість, автори вважають, що актуальність їх законопроекту продиктована у відзначенні на державному рівні в Україні 28 липня 2013 року 1025-ліття Хрещення Русі.

Підсумовуючи, треба зробити акцент на тому, що реалізація такого чутливого соматичного права людини, як право на штучне переривання вагітності (аборт) є дуже важливим і важким кроком для того, хто на це зважився. Забороною, покаранням у цьому питанні не можна дійти до зменшення, викорінення таких дій, тому що це все ж таки соціальне явище. Треба проводити дуже широку соціально-психологічну роботу, як у суспільстві взагалі, так і серед певних соціальних груп, наприклад підлітків, розказуючи про наслідки реалізації цього соматичного права, а також куди можливо, а в деяких випадках і необхідно звернутися, щоб у подальшому не жалкувати про свій вибір.

Хижняк Ю. В.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
аспирант кафедры теории государства и права*

ОБ АДРЕСОВАННОСТИ КАК СВОЙСТВЕ ПРАВОВЫХ ТЕКСТОВ

Направленность на адресата является неотъемлемой предпосылкой коммуникации вообще, то есть представляет собой имманентную характеристику как художественного, так и правового текстов, – одно из воплощений его антропоцентричности, лежащее в основе планируемого воздействия текста и служащее базой его восприятия, прочтения и интерпретации.

Адресованность является важнейшей категорией, посредством которой опредмечивается представление о предполагаемом адресате текста и особенностях его интерпретативной деятельности. Адресованность реализуется через содержащуюся в тексте программу его интерпретации, которая выражена с помощью совокупности различных лингвистических способов и средств и может быть реконструирована на их основе.

Для того чтобы определить отличительные особенности адресованности правового текста, необходимо отметить, что правовой текст – это